

Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile siber zorbalık düzeylerinin incelenmesi*

Examination of secondary school students' social media attitude and cyber bullying levels

Menderes Kabadayı¹, Soner Akgün^{2*}, Ali Kerim Yılmaz³, Özgür Bostancı⁴

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, menderes@omu.edu.tr, 0000-0002-4472-7485

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, akgun_soner@hotmail.com, 0000-0003-1411-2778

³Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, alkrm_ylmz@hotmail.com, 0000-0002-0046-6711

⁴Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, bostanci@omu.edu.tr, 0000-0002-7952-1014

ÖZET

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile siber zorbalık düzeylerinin incelenmesi amaçlandı. Araştırma 343 (70 kadın, 243 erkek) ortaokul öğrencisinin katılımı ile yürütüldü. Öğrencilerin sosyal medya tutumlarını belirlemek amacıyla "Sosyal Medya Tutum Ölçeği" ve siber zorbalık düzeylerini belirlemek için "Siber Zorbalık Ölçeği" kullanıldı. Elde edilen verilerin analizinde Independent Samples T-Test, One Way Anova, Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testleri kullanıldı. Elde edilen bulgular, siber zorbalıkta yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlılık olmadığını, aktif spor yapma durumlarına göre duygusal zarar görme ve aşağılanma alt boyutunda ve alınan toplam puanlarda anlamlı farklılık olduğunu gösterdi. Sosyal medya tutumlarında ise yaş grupları arasında paylaşım ihtiyacı, sosyal yetkinlik ve sosyal izolasyon alt boyutlarında sosyal medya kullanım durumlarına göre ise paylaşım ihtiyacı ve sosyal izolasyon alt boyutlarında istatistiksel anlamlılıklara rastlanıldı. Cinsiyet ve aktif spor yapma durumlarında ise anlamlı farklılık tespit edilmedi. Sonuç olarak, aktif spor yapan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma düzeylerinin spor yapmayanlara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun oluşmasında spor yapan bireylerin yüksek popülarite sebebiyle hedef haline gelmelerinin etkili olduğu söylenebilir.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine secondary school students' social media attitudes and cyberbullying levels. The study was conducted with the voluntary participation of 343 (70 female, 243 male) secondary school students. "Social Media Attitude Scale" to determine students' social media attitudes, and "Cyberbullying Scale" to determine their cyberbullying levels were used. Independent Samples T-Test, One Way Anova, Mann Whitney-U and Kruskal Wallis-H tests were used in the analysis of the data obtained. The findings showed that there was no statistical significance in cyberbullying according to age and gender variables, and there was a significant difference in emotional harm and humiliation sub-dimension and total scores according to active sports status. In social media attitudes, statistical significance was found in the need for sharing among age groups, social competence and social isolation sub-dimensions, and in the need for sharing and social isolation sub-dimensions according to social media usage status. No significant difference was found in terms of gender and active sports. As a result, it has been observed that the level of exposure to cyberbullying of individuals who do active sports is significantly higher than those who do not. It can be said that individuals who do sports become a target due to their high popularity is effective in the formation of this situation.

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, siber zorbalık, ortaokul

Key Words: Social media, syberbullying, secondary school

Doi: [10.56639/jsar.1169989](https://doi.org/10.56639/jsar.1169989)

Gönderme Tarihi/Received Date: 2.09.2022

Kabul Tarihi/Accepted Date: 29.11.2022

Yayımlanma Tarihi/Published Online: 31.12.2022

1. Giriş

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin baş döndürücü bir şekilde gelişim göstermesi sonucunda internet ve sosyal medya kullanımı hayatın olmazsa olmaz bir parçası haline gelmiştir. Öyle ki; 2021 yılı itibariyle küresel nüfusun yaklaşık %59,5' ine karşılık gelen 4,66 milyar kişi aktif olarak internet

kullanmaktadır ve 2023 yılına kadar bu sayının 5,3 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Johnson, 2021; O'Dea, 2021). Öte yandan 2022 verilerine göre Dünya genelinde 4,55 milyar aktif sosyal medya kullanıcısının olduğu ve bu sayının geçen seneye göre %9,9 oranında arttığı belirtilmektedir (Hines, 2022). Her ne kadar internet ve sosyal medya kullanımı toplumlar için önemli avantajlar sağlıyor olsa da kullanım

*Bu makale 07-09 Kasım 2020 tarihleri arasında "Online" olarak düzenlenen 18. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sözlü olarak sunulmuş ve kongre kitabında basılmış "Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle Siber Zorbalık Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

**Sorumlu yazar /Corresponding author.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, akgun_soner@hotmail.com, 0000-0003-1411-2778

sıklığının ve süresinin kontrolsüzce artması birçok olumsuz durumu beraberinde getirmektedir (Talpur & O’Sullivan, 2020).

İnsanoğlu gerçek yaşantısında sergilemiş olduğu davranış ve tutumlarını doğal olarak çevrimiçi platformlara da aktarmaktadır. Bu durum bireylerin sosyal medya tutumlarında bir takım değişiklikler meydana getirmiştir. Bu değişikliklerin bazıları olumlu olsa da insanlık tarihi kadar eski şiddet, saldırganlık ve zorbalık gibi olumsuz davranışlar da internet ortamına kaymış durumdadır. Özellikle zorbalık davranışı çevrimiçi platformlarda yoğun bir şekilde yerini almış ve böylece siber zorbalık kavramı ortaya çıkmıştır (Junke, 2020).

2. Literatür Taraması

Siber zorbalık; başta sosyal medya olmak üzere birçok dijital ortamda iletişim teknolojileri kullanılarak birey ya da gruplara kasıtlı ve tekrarlı olmak üzere tehdit ve taciz etme, aşağılama, uygunsuz içerik paylaşma ve hakaret etme gibi davranışların gerçekleştirilmesidir (Price & Dalgleish, 2010). Fail ya da failerin kimliğini gizleyebiliyor olması, siber zorbalık davranışına maruz kalan bireyin bunu engelleme fırsatının olmaması ve yapılan aşağılayıcı paylaşımın kısa sürede büyük kitlelere ulaşabiliyor olması gibi özellikleri göz önüne alındığında siber zorbalığın, geleneksel zorbalıktan çok daha tehlikeli olduğu ifade edilmektedir (Campbell, 2005; Tokunaga, 2010). Bir diğer tehlikeli durum ise siber zorbalığın ortaokul öğrencilerini de kapsayan 9 ila 14 yaş arasındaki bireyler arasında çok daha yaygın olmasıdır (Junke, 2020).

Gerek Türkiye’de gerekse de dünyada yapılan bilimsel araştırmalar, ortaokul öğrencilerinin sosyal medyada sergiledikleri tutumlarının ve siber zorbalık yaşantılarının onların sosyal ve duygusal gelişimlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Salı vd., 2015). Zira bireylerin, ergenlik dönemini de kapsayan ortaokul yıllarında akranları ile güçlü ilişkiler kurma, bir gruba ait hissetme ve güven ilişkisi kurma gibi önemli ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlarını giderme konusunda özerkleşme çabasında bulunan bireylerin, başta sosyal medya olmak üzere çevrimiçi platformlarda siber zorbalık yaşantıları ile karşılaşmaları telafi edilemez sonuçlar doğurabilmektedir (Başak & Baştürk, 2019).

Tüm bunlar göz önüne alındığında, sosyal medyayı adeta bir yaşam kaynağı gibi gören gençlerin bu platformdaki tutumları ile oldukça tehlikeli sonuçlar doğurma potansiyeline sahip olan siber zorbalık, ne gibi faktörler tarafından etkilenmektedir? Sosyal ve toplumsal davranışların gelişmesinde olumlu etkileri olan spor, bu konuda nasıl bir etkiye sahiptir? Bu ve buna benzer sorulara yanıt bulmak, gençler başta olmak üzere toplumun tüm kesiminde siber zorbalık konusunda farkındalığı arttırmak ve sosyal medyada olumlu tutum sergilemelerine yardımcı olmak adına araştırma yapmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla ortaokul öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile siber zorbalık düzeylerinin incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile siber zorbalık düzeylerinin incelenmesini amaçlayan ilişkisel

tarama modeline uygun bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

Araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim öğretim yılında Samsun ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencileridir. Araştırmanın örnekleme 6.ve 8.inci sınıf düzeyi ile 11-13 yaş grubunda 70’i kadın 273’ ü erkek olmak üzere toplam 343 gönüllü ortaokul öğrencisidir. Araştırma örnekleme, “seçkisiz örnekleme yöntemi” uygulanarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin sosyal medya tutumlarını belirlemek amacıyla Otrar ve Argın (2015) tarafından geliştirilen, beşli likert tipi derecelenme ile oluşturulan 23 madde ve 4 alt boyuttan (sosyal yetkinlik, paylaşım ihtiyacı, sosyal izolasyon, öğretmenlerle ilişki) oluşan “Sosyal Medya Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin siber zorbalık davranışlarını incelemek için Stewart vd. (2014) tarafından geliştirilen ve Küçük vd. (2017) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 2’si çoktan seçmeli 14’ü beşli likert tipi derecelenme ile oluşturulan toplam 16 madde ve 2 alt boyuttan (duygusal zarar görme ve aşağılanma, dışlanma ve şiddet) oluşan “Siber Zorbalık Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik bilgilerinin elde edilmesi için araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır.

Araştırmanın istatistiksel analizi SPSS 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin normallik varsayımı örnekleme grubu 30 kişinin üzerinde olduğu için Kolmogorov Simirnov testi ile incelendi (<0,05 non-parametrik; >0,05 parametrik). Değişken sayısı iki olan karşılaştırmalarda; non-parametrik verilerde Mann Whitney- U Test, parametrik verilerde Independent Samples T- Test kullanıldı. Değişken sayısı üç olan karşılaştırmalarda; non-parametrik verilerde Kruskal Wallis-H Test, parametrik verilerde One Way Anova testi kullanıldı. Eğer sonuç anlamlı ise, hangi değişkenler arasındaki farkın anlamlı olduğunu tespit etmek için Tukey HSD kullanıldı (Tukey HSD veriler homojen olduğu için tercih edildi).

4. Bulgular

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencileri tanımlayıcı frekans ve yüzde değerleri.

Tanımlayıcı Özellikler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	70	20,4
Erkek	273	79,6
Yaş		
11 yaş	70	20,4
12 yaş	71	20,7
13 yaş	202	58,9
Spor Yapma Durumu		
Aktif Spor Yapan	182	53,1
Aktif Spor Yapmayan	161	46,9
Toplam	343	100

Tablo 2. Katılımcıların siber zorbalık düzeyleri ile yaş değişkeni arasındaki Kruskal Wallis-H testi sonuçları.

Boyut	Yaş	n	Levene F	Levene p	KS	X	Sd.	p
Duygusal zarar görme ve aşağılanma	11	70			0,000	10,49	4,38	
	12	71	1,516	0,221	0,000	9,37	3,55	0,177
	13	202			0,000	9,80	4,30	
Dışlanma ve şiddet	11	70			0,002	9,57	3,48	
	12	71	1,650	0,194	0,001	9,42	4,17	0,626
	13	202			0,000	9,25	3,87	
Toplam	11	70			0,000	22,87	7,65	
	12	71	0,300	0,741	0,000	21,39	7,21	0,175
	13	202			0,000	21,68	8,06	

X=Ortalama; Sd. = Standart sapma; KS=Kolmogorov Smirnov

Tablo 3. Katılımcıların siber zorbalık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki Mann Whitney-U testi sonuçları.

Boyut	Cinsiyet	n	Levene F	Levene p	KS	X	Sd.	p
Duygusal zarar görme ve aşağılanma	Kadın	70			0,000	9,54	3,74	
	Erkek	273	0,043	0,836	0,000	9,93	4,28	0,311
Dışlanma ve şiddet	Kadın	70			0,000	9,03	3,73	
	Erkek	273	0,145	0,703	0,000	9,44	3,88	0,469
Toplam	Kadın	70			0,000	21,14	7,22	
	Erkek	273	0,103	0,748	0,000	22,05	7,95	0,372

X=Ortalama; Sd. = Standart sapma; KS=Kolmogorov Smirnov

Tablo 1' de öğrencilerin 70'inin (%20,4) kadın, 273'ünün (%79,6) erkek olduğu, 70'inin (%20,4) 11 yaşında, 71'inin (%20,7) 12 yaşında, 202'sinin (%58,9) ise 13 yaşında olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların 182'sinin (%53,1) aktif olarak spor yaptığı ve 161'inin (%46,9) aktif olarak spor yapmadığı görülmüştür.

Tablo 2' de araştırmaya katılan bireylerin siber zorbalık ölçeğinin tamamından, duygusal zarar görme ve aşağılanma ile dışlanma ve şiddet alt boyutlarından aldıkları puanlar ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 3' de araştırmaya katılan bireylerin siber zorbalık ölçeğinin tamamından, duygusal zarar görme ve aşağılanma ile dışlanma ve şiddet alt boyutlarından elde ettikleri skorlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4' te araştırmaya katılan bireylerden aktif olarak spor yapanların duygusal zarar görme ve aşağılanma alt boyutundan ve siber zorbalık ölçeğinin tamamından aldıkları skorların spor

yapmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ($p<0,05$), dışlanma ve şiddet alt boyutunda ise anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 5' te paylaşım ihtiyacı ve sosyal yetkinlik alt boyutlarında araştırmaya katılan 12 yaşındaki bireylere ait sosyal medya tutum puanları 13 yaşındaki bireylerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,05$). Sosyal izolasyon alt boyutunda ise 12 yaşındaki bireylerin hem 11 yaşındaki hem de 13 yaşındaki bireylerin skorlarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,05$). Öğretmenlerle ilişki alt boyutundan ve sosyal medya tutum ölçeğinin tamamından alınan puanlarda yaş grupları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 6' da sosyal medya tutum ölçeğinin tamamından ve ölçek alt boyutlarından elde edilen skorlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 7' de araştırmaya katılan bireylerden aktif olarak spor yapan ve yapmayanların sosyal medya tutum ölçeğinin tamamından ve ölçek alt boyutlarından elde ettikleri skorlar arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Katılımcıların siber zorbalık düzeyleri ile aktif spor yapma değişkeni arasındaki Mann Whitney-U testi sonuçları.

Boyut	Aktif Spor Yapma	n	Levene F	Levene p	KS	X	Sd.	p
Duygusal zarar görme ve aşağılanma	Evet	182	9,024	0,003	0,000	10,40	4,70	0,011*
	Hayır	161						
Dışlanma ve şiddet	Evet	182	0,890	0,766	0,000	9,53	3,86	0,361
	Hayır	161						
Toplam	Evet	182	4,652	0,032	0,000	22,73	8,37	0,047*
	Hayır	161						

* $p < 0,05$; $X = \text{Ortalama}$; $Sd. = \text{Standart sapma}$; $KS = \text{Kolmogorov Smirnov}$ **Tablo 5.** Katılımcıların sosyal medya tutumları ile yaş değişkeni arasındaki Anova testi sonuçları.

Boyut	Yaş	n	Levene F	Levene p	KS	X	Sd.	p	Fark (Tukey HSD)
Paylaşım ihtiyacı	11	70	2,057	0,129	0,085	15,64	5,40	0,049*	12-13
	12	71			0,200*	17,42	5,50		
	13	202			0,014	15,58	4,96		
Sosyal yetkinlik	11	70	1,799	0,167	0,050	22,03	7,44	0,025*	12-13
	12	71			0,200*	24,34	8,96		
	13	202			0,000	21,12	7,67		
Sosyal izolasyon	11	70	0,015	0,985	0,200*	19,73	5,58	0,000*	12-11 12-13
	12	71			0,001	23,49	5,68		
	13	202			0,014	21,37	5,89		
Öğretmenlerle ilişki	11	70	1,159	0,315	0,020	9,81	3,55	0,331	-
	12	71			0,000	10,65	3,92		
	13	202			0,000	10,15	3,58		
Toplam	11	70	2,773	0,064	0,200*	66,76	15,27	0,103	-
	12	71			0,200*	68,27	15,76		
	13	202			0,200*	64,36	13,06		

* $p < 0,05$; $X = \text{Ortalama}$; $Sd. = \text{Standart sapma}$; $KS = \text{Kolmogorov Smirnov}$ **Tablo 6.** Katılımcıların sosyal medya tutumları ile cinsiyet değişkeni arasındaki Independent Samples T testi sonuçları.

Boyut	Cinsiyet	n	Levene F	Levene p	KS	X	Sd.	p
Paylaşım ihtiyacı	Kadın	70	0,214	0,644	,200*	16,11	5,24	0,800
	Erkek	273						
Sosyal yetkinlik	Kadın	70	0,041	0,839	,200*	21,73	8,09	0,826
	Erkek	273						
Sosyal izolasyon	Kadın	70	0,121	0,728	0,028	22,57	6,12	0,051
	Erkek	273						
Öğretmenlerle ilişki	Kadın	70	0,123	0,726	0,008	10,50	3,78	0,374
	Erkek	273						
Toplam	Kadın	70	0,005	0,943	,200*	64,83	14,15	0,585
	Erkek	273						

* $p < 0,05$; $X = \text{Ortalama}$; $Sd. = \text{Standart sapma}$; $KS = \text{Kolmogorov Smirnov}$

Tablo 7. Katılımcıların sosyal medya tutumları ile aktif spor yapma değişkeni arasındaki Independent Samples T testi sonuçları.

Boyut	Aktif Spor Yapma	n	Levene F	Levene p	KS	X	Sd.	p																																															
Paylaşım ihtiyacı	Evet	182	0,122	0,727	0,089	15,72	5,28	0,337																																															
	Hayır	161				16,26	5,12		Sosyal yetkinlik	Evet	182	3,531	0,061	0,000	22,10	8,30	0,943	Hayır	161	21,82	7,64	Sosyal izolasyon	Evet	182	0,173	0,678	0,003	21,30	5,89	0,446	Hayır	161	21,67	5,91	Öğretmenlerle ilişki	Evet	182	0,004	0,947	0,000	10,18	3,68	0,972	Hayır	161	10,19	3,61	Toplam	Evet	182	1,169	0,280	0,200*	65,56	14,91
Sosyal yetkinlik	Evet	182	3,531	0,061	0,000	22,10	8,30	0,943																																															
	Hayır	161				21,82	7,64		Sosyal izolasyon	Evet	182	0,173	0,678	0,003	21,30	5,89	0,446	Hayır	161	21,67	5,91	Öğretmenlerle ilişki	Evet	182	0,004	0,947	0,000	10,18	3,68	0,972	Hayır	161	10,19	3,61	Toplam	Evet	182	1,169	0,280	0,200*	65,56	14,91	0,895	Hayır	161	65,76	13,33								
Sosyal izolasyon	Evet	182	0,173	0,678	0,003	21,30	5,89	0,446																																															
	Hayır	161				21,67	5,91		Öğretmenlerle ilişki	Evet	182	0,004	0,947	0,000	10,18	3,68	0,972	Hayır	161	10,19	3,61	Toplam	Evet	182	1,169	0,280	0,200*	65,56	14,91	0,895	Hayır	161	65,76	13,33																					
Öğretmenlerle ilişki	Evet	182	0,004	0,947	0,000	10,18	3,68	0,972																																															
	Hayır	161				10,19	3,61		Toplam	Evet	182	1,169	0,280	0,200*	65,56	14,91	0,895	Hayır	161	65,76	13,33																																		
Toplam	Evet	182	1,169	0,280	0,200*	65,56	14,91	0,895																																															
	Hayır	161				65,76	13,33																																																

X=Ortalama; Sd. = Standart sapma; KS=Kolmogorov Smirnov

5. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde, dünya nüfusunun yarısına yakını internetten mahrum olsa da bilgi ve iletişim alanındaki baş döndürücü gelişmeler sayesinde internet, hayatın bir parçası haline gelmiş durumdadır. İnternetin, birçok özelliği insan hayatını kolaylaştırıyor olsa da siber zorbalık gibi olumsuz davranışların insanların hayatında varolmasına ve her geçen gün siber mağdurların sayısının her geçen gün artmasına zemin hazırlıyor olduğu bir gerçektir. Siber zorbalığa sebep olan faktörlerin belirlenmesi ve insanların sosyal medya tutumlarının ortaya koyulması sayesinde bu konuda farkındalığın artırılması amacıyla gerçekleştirilen bu inceleme önem arz etmektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışma ortaokul öğrencilerinin sosyal medya tutumlarını ve siber zorbalık düzeylerini incelemeyi hedeflemektedir.

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin 70'inin (%20,4) kadın, 273'ünün (%79,6) erkek olduğu, 70'inin (%20,4) 11 yaşında, 71'inin (%20,7) 12 yaşında, 202'sinin (%58,9) ise 13 yaşında olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların 182'sinin (%53,1) aktif olarak spor yaptığı ve 161'inin (%46,9) aktif olarak spor yapmadığı görülmüştür. Tablo 2'de örneklemin siber zorbalık ölçeğinin tamamından ve duygusal zarar görme ve aşağılanma ile dışlanma ve şiddet alt boyutlarından aldıkları puanlarının yaş grupları arasında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Literatürde yer alan birçok araştırmada benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmekteyken (Korkmaz & Mehmedoğlu, 2018; Ünver & Koç, 2017), çalışmamızın sonuçları ile çelişen bazı araştırmalar da mevcuttur (Dinç, 2020; Kowalski & Limber, 2019; Slonje & Smith, 2008). Fakat zıt sonuçlar elde eden çalışmalar irdelendiğinde, bazılarının yaş artarken mağduriyetin ya da zorbalığın arttığı bazılarında ise azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu veriler ışığında yaş değişkeninin siber zorbalık davranışı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Tablo 3 incelendiğinde; araştırmaya katılan kadın ve erkek öğrencilerin siber zorbalık ölçeğinin tamamından ve duygusal zarar görme ve aşağılanma ile dışlanma ve şiddet alt boyutlarından elde ettikleri skorlar arasında önemli bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Alan yazında bu sonucu destekleyen çalışmalar fazlasıyla mevcuttur (Salı vd., 2015; Hinduja & Patchin, 2008; Özdemir & Akar, 2014). Öte yandan çalışmamıza zıt sonuçlar ortaya koyan bazı araştırmalar da söz konusudur (Barlett & Coyne, 2014; Erdur Baker, 2010; Li, 2007). Bu durumun, araştırmalardaki örneklem grubunun ahlaki gelişim, aile eğitimi, empati yeteneği ve sosyal çevre gibi faktörlerce benzer özellikler gösteriyor olmaları sebebiyle özellikle cinsiyet rollerinin ön plana çıkmasından dolayı gerçekleştiği söylenebilir. Zira cinsiyetten ziyade bu faktörlerin siber zorbalık davranışı üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerden aktif olarak spor yapanların duygusal zarar görme ve aşağılanma alt boyutundan ve siber zorbalık ölçeğinin tamamından aldıkları puanların spor yapmayanlara göre yüksek olduğu ($p<0,05$), dışlanma ve şiddet alt boyutunda ise önemli bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Bu durumun, spor yapan bireylerin akranlarına oranla daha popüler olması sebebi ile hedef haline geliyor olmaları sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Nitekim Literatürde bu sonucu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Dicle, 2018). Ayrıca spor yapmanın bireylerde öfke kontrolü ve empati yeteneğini geliştirdiği düşünüldüğünde siber zorbalık davranışına başvurma eğiliminin spor yapmayan bireylere oranla daha düşük düzeyde olduğu düşünülmektedir. Tablo 5'e göre araştırmaya katılan bireylerden; 12 yaş grubu öğrencilere ait sosyal medya tutum puanları paylaşım ihtiyacı ve sosyal yetkinlik alt boyutlarında 13 yaş grubu öğrencilerin skorlarından, sosyal izolasyon alt boyutunda ise hem 11 yaş grubu hem de 13 yaş grubu öğrenci skorlarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,05$, $p<0,001$). Öğretmenlerle ilişki alt boyutundan ve sosyal medya tutum ölçeğinin tamamından alınan puanlarda gruplar arasında herhangi bir anlamlılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Literatürde bireylerin sosyal medya tutumları üzerinde yaş değişkeninin önemli bir etken olmadığını ortaya koyarak çalışmamızı destekleyen birçok araştırma olsa da (Altınay Bor, 2018; Argın, 2013; Çap, 2017) ekseriyetle çalışmalar yaşın önemli bir etken olduğunu göstermektedir (Aksak, 2017; Karadağ, 2019; Tuğlu, 2017). Bu sonucun ortaya çıkmasında, çalışma grubumuzun yaş aralıklarının birbirine

çok yakın olmasının ve sosyal medya platformlarında henüz keşif aşamasında olmalarının etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal izolasyon alt boyutundaki anlamlılık ise kişilerin sosyal medyada geçirilen zaman içerisinde arkadaşlarına, ailesine yeterli vakit ayıramayacağı ve sorumluluklarını yerine getiremeyeceği düşüncesinden kaynaklandığı ile açıklanabilir. Tablo 6 incelendiğinde; araştırmaya katılan kadın ve erkek öğrencilerin sosyal medya tutum ölçeğinin tamamından ve ölçek alt boyutlarından elde ettikleri skorlar arasında önemli farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Literatür tarandığında benzer şekilde sonuçlanan çalışmaların olduğu görülmüştür (Akyürek, 2019; Argın, 2013; Atalay, 2014; Faiz & Karasu Avcı 2019; Özdayı vd., 2019). Ayrıca çalışmamıza zıt sonuçların da olduğu araştırmalar mevcuttur (Aksak, 2017; Tuğlu, 2017). Çalışmamıza zıt sonuçları ortaya koyan bu araştırmaların bazılarında erkeklerin kadınlara göre bazılarında ise kadınların erkeklere oranla daha yüksek sosyal medya tutum puanlarına sahip oldukları görülmektedir. Bu durum bireylerin sosyal medyaya yönelik tutumları üzerindeki asıl etkinin cinsiyetten ziyade sosyal çevreden, dönemin şartlarından ve yöresel kültür farklılıklarından kaynaklandığı söylenebilir. Ek olarak cinsiyet değişkenine göre sosyal medya tutum puanları arasında anlamlı farklılıkların olduğu çalışmaların ekseriyetle eski tarihli çalışmalar olduğu ve son dönemde yapılan çalışmalarda bu farklılığın ortadan kalktığı görülmektedir. Bu durumun günümüzde erkek ve kadınların toplumsal rollerinin eşitlenerek güçlendirilmesinden ve teknolojiye karşı olumsuz düşünce ve yaklaşımlarının ortadan kalkmış olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Tablo 7 incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerden aktif olarak spor yapan ve yapmayanların sosyal medya tutum ölçeğinin tamamından ve ölçek alt boyutlarından elde ettikleri skorlar arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Nitekim literatürde çalışmamıza benzer sonuçların varlığı görülmektedir (Dursun, 2017; Vural, 2020). Fakat bu çalışmalarda da olduğu gibi aktif spor yapmanın bireylerin sosyal medya tutumu üzerinde doğrudan etkisi anlamlı olmasa da spor yapma sürelerinin artması bireylerin dijital yetkinlik ve teknolojik tutum düzeylerini yükselttiğini göstermektedir. Çalışmamızdaki aktif spor yapan bireylerin sosyal medya tutumlarının spor yapmayanlara oranla anlamlı düzeyde olmasa da yüksek çıkması bu durumu desteklemektedir. Ayrıca spor yapan bireylerin çevresi ile etkileşim ve özgüven düzeylerinin yükselmesine paralel olarak sosyal medya platformlarında paylaşım yapma güdülerinin geliştiği ve dolayısıyla sosyal medya tutumlarının olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

Sonuç olarak; ortaokulda öğrenim gören bireylerin anketlerden aldıkları puanlar her ne kadar yüksek olsa da cinsiyet ve yaş değişkenlerinin siber zorbalık davranışlarına veya maruziyetlerine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etki etmediği görülmüştür. Ayrıca aktif olarak spor yapan bireylerin popülaritelerinin yüksek olmaları sebebiyle anlamlı düzeyde siber zorbalığa maruziyetleri söz konusu olsa da bireylerin aktif spor yapma durumlarının sosyal medya tutumlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öte yandan eğitimin tüm paydaşlarına siber zorbalık ile ilgili farkındalığı artırmak ve siber zorbalıkla mücadele etmek amacıyla organizasyonlar düzenlemeleri ve sporun bu konudaki önemi üzerine vurgu yapılarak farkındalık oluşturmaları önerilir.

Kaynakça

- Aksak, M. (2017). *Farklı Lise Türlerine Devam Eden Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Akyürek, M. İ. (2019). Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve sosyal medyaya ilişkin tutumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 58-92.
- Altınay Bor, H. (2018). *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutum, Sosyal Medya Kullanımında Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Argın, F. S. (2013). *Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atalay, R. (2014). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları İle Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki: Bahçelievler İlçesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Barlett, C. & Coyne, S. M. (2014). A meta analysis of sex differences in cyber-bullying behavior: The moderating role of age. *Agressive Behavior*, 40(5), 474-488.
- Başak, E. B. & Baştürk, E. (2019). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin Olweus'un akran zorbalığı modeli çerçevesinde incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(1), 240-278.
- Campbell, M. A. (2005). Cyberbullying: An old problem in new guise? *Australian Journal Guidance and Counselling*, 15(1), 68-76.
- Çap, E. (2017). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Dicle, A. N. (2018). *Sanal alem/ medya şiddeti. İçinde A. Solak & N. Salgın (edt.), Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin incelenmesi: Sinop Üniversitesi örneği* (ss. 35-49), Hegem Yayınları, Ankara.
- Dinç, E. S. (2020). Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: Lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 4(1), 24-39.
- Dursun, M. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Eğitimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Tutumlarının Spor ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Erdur Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of Internet mediated communications tools. *New Media & Society*, 12(1), 109-125.
- Faiz, M. & Karasu Avcı, E. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyaya yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 146-166.
- Hinduja, S. & Patchin, W. J. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129-156.
- Hines, K. (2022). Social media usage statistics for digital marketers in 2022. Search Engine Journal. <https://www.searchenginejournal.com/top-social-mediastatistics/418826> (Erişim Tarihi 23.10.2022).

- Johnson, J. (2021). Worldwide digital population as of January 2021. <https://www.statista.com/statistics/1617136/digital-population-worldwide/> (Erişim Tarihi 23.10.2022).
- Junke, X. (2020). *Legal Regulation of Cyberbullying — From a Chinese perspective*. In X. Junke (Eds.), Intl conf on cyber science and technology congress, (pp. 322-327). Bijing, China.
- Karadağ, F. (2019). *Siber Zorbalık Tutumu İle Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, S. & Mehmedoğlu, A. U. (2018). Dindarlık, siber zorbalık ve problemlerli internet kullanımına dair nicel bir araştırma. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 21(53), 35-54.
- Kowalski, R. M., Limber, S. P. & McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behaviour*, 45(5), 20-32.
- Küçük, S., İnancı, M. A. & Ziyalar, N. (2017). Siber zorbalık ölçeği Türkçe uyarlaması. *Adli Tip Bülteni*, 22(3), 172-176.
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in school. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1777-1791.
- O'Dea, S. (2021). Global internet user growth 2018-2023. <https://www.statista.com/statistics/1190263/internet-users-worldwide/> (Erişim Tarihi 23.10.2022).
- Otrar, M. & Arğın, F. S. (2015). Öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 391-403.
- Özdayı, N., Kilci, A. K. & Özavcı, R. (2019). Öğrencilerin sosyal medya bağıllık durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. İçinde D. Köksal (Edt.), X. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi (ss. 147-155). Alanya, Türkiye.
- Özdemir, M. & Akar, F. (2014). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(4), 605-626.
- Price, M. & Dagleish, J. (2010). Cyberbullying: Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. *Youth Studies Australia*, 29(2), 54-56.
- Salı, B. J., Başak, B. E. & Akça, E. B. (2015). Türkiye'de ortaokul öğrencileri arasında siber zorbalık. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(2), 109-130.
- Slonje, R. & Smith, P. (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(2), 147-154.
- Stewart, R. W., Drescher, F. C., Maack, D. C., Ebesutani, C. & Young, C. (2014). The development and psychometric investigation of the cyberbullying scale. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(12), 2218-2238.
- Talpur, B. A. & O'Sullivan, D. (2020). Cyberbullying severity detection: A machine learning approach. *Plos One*, 15(10), 1-19.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computer in Human Behavior*, 26(10), 277-287.
- Tuğlu, B. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları ve Sosyal Medya Kullanımlarına İlişkin Tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Ünver, H. & Koç, Z. (2017). Siber zorbalık ile problemlerli internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Turkish Educational Sciences*, 15(2), 117-140.
- Vural, İ. (2020). *Spor Lisesi Öğrencilerinin Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ardahan.